

Loomapidamisettevõtte arvestuse pidamise juhend - sead

Sigade pidamiseks peab loomapidaja kõigepealt olema registreeritud põllumajandusloomade registris (PRIAs). Samuti peab olema PRIAs registreeritud sigade pidamiseks kasutatav hoone või rajatis või selleks piiritletud ala (ehitis). Taotluse vormid leiab PRIA kodulehelt. Täidetud taotlus koos koopiaga isikut tõendavast dokumendist tuleb edastada PRIA maakondlikule teenindusbüroole. Võimalik on registreerimine teha ka kliendiportaali e-PRIA kaudu. Registreerimisele antakse registreerimise number.

Kui loomade pidamiseks kasutatakse mitut lähestikku asuvat lauta, hoonet või ala, mida saab käsitleda ühtse kompleksina ning kus peetavad loomad moodustavad ühtse karja, on võimalik need registreerida ühe ehitisena. Selleks peab olema Veterinaar- ja Toiduameti nõusolek. Nõusoleku saamiseks tuleb loomapidajal esitada taotlus ja vastavad andmed (kaart ehitise moodustavate hoonete või alade kohta ning sel karja pidamise kirjelduse kohta) tegevuskohajärgse maakonna veterinaarkeskusele.

Siga märgistatakse loomakasvatushoonest või -rajatisest või loomade pidamiseks piiritletud alalt (edaspidi tegevuskoht), kus siga sündis, välja liikumise korral. Sea ühest karjast teise liikumise korral peab loomapidaja sellest teavitama PRIAt. [Näidisvormi](#) teavitamiseks leiab PRIA kodulehelt. Teavitamist saab teha ka kliendiportaali [e-PRIA](#) kaudu. **Eelmine omanik saab oma loomad registris teile üle kanda, kui olete oma ettevõtte PRIAs loomapidajana registreerinud ning ettevõtte juurde registreerinud ka ehitise. Loomade müüja poolt täidetud loomade liikumise vorm tuleb teil uue omanikuna kinnitada. Andmed PRIAle tuleb esitada 7 päeva jooksul. Kui saite loomaomanikuks näiteks 1. mail, siis 7. mai on viimane päev dokumentide vormistamiseks. Kõiki eelkirjeldatud loomade registri toiminguid saab mugavalt teha [e-PRIAs](#). Esmakordne registreerimine on soovitatav teha PRIA tööaegadel, siis on abi mugavalt telefonikõne kaugusel.**

Loomade ostmisega algab ka karjaarvestus. Sageli arvatakse, et kui riiklikule registrile on andmed õigeaegselt esitatud, siis on kõik korras. Kui karjas on märgistamata ja registrisse kandmata loomi, siis vähemalt nende üle tuleb pidada jooksvalt arvestust ettevõttes kohapeal, kusjuures andmed sellesse arvestusse – võime seda nimetada karjaraamatuks, tuleb kanda kolme päeva jooksul. Karjaraamatut võib pidada paber kandjal või elektrooniliselt. Viimasel juhul ei ole kohustust karjaraamatust väljatrükke teha, oluline on, et karjaraamatu andmeid saab kasutada ja kontrollimisel esitada.

Loomapidaja peab pidama arvestust (paber kandjal või elektrooniliselt) kõikide karjas olevate sigade kohta.

Arvestusse tuleb kirjutada vähemalt:

- 1) karja toomise (sünd, ost)kuupäev;
- 2) karjast välja liikumise (hukkumine, tapmine, kadumine, müük jne) kuupäev;
- 3) sigade arv karjas;
- 4) ehitiste registreerimise numbrid:
 - kus sead sündisid;
 - kust sead on pärit;
 - kuhu sead liikusid.
- 5) sigade müügi korral uue loomapidaja nimi, aadress ja isiku- või registrikood;

Arvestusse tuleb kanda andmed hiljemalt 3 päeva jooksul alates sündmusest (sünd, müük, tapmine jne).

Andmeid looma kohta peab säilitama arvetuses vähemalt kolm aastat peale looma karjast väljaviimist, tapmist, hukkumist või kadumist. Arvestus peab olema alati kättesaadav ja esitatav järelevalveametnikule.

Iga seapidaja on kohustatud esitama tema poolt peetavate sigade kohta andmed PRIA-le üks kord aastas. Andmed esitatakse alati 1. mai seisuga järgnevalt ehitise kohta: põrsaste arv; võõrdpõrsaste arv; nuumsigade arv; nooremiste arv; emiste arv; kultide arv. Andmed tuleb esitada hiljemalt 15ndaks maiks ning neid saab esitada ka kliendiportaali [e-PRIA](#) kaudu.

Kui siga viiakse sellest ehitisest, kus ta sündis, teise ehitisse, tuleb ta märgistada tätoveeringuga või vasaku kõrva külge kinnitatud plastikust kõrvamärgiga. Märgistusel on ehitise number, kus siga sündis. Teise ehitisse viimine võib olla seotud nii ostu-müügiga, kinkimisega kui ka sama omaniku teise ehitisse viimisega. Seega peab alati elussea karja toomisel olema loomal märgistus selle ehitise kohta, kus ta sündinud on. Kui siga ei viida ehitisest, kus ta sündis, teise ehitisse, siis tätoveeringu või kõrvamärgiga märgistamise kohustust ei ole.

Loomapidaja peab pidama **ravimite arvestust** sigadele manustatud ravimite ja ravimsöötade kohta.

Arvestuses peavad kajastuma:

- 1) looma või loomarühma identifitseerimise andmed (näiteks: sulus nr 4 olevad sead; kõik võõrdpõrsad; punase märgisega tähistatud loomad vm);
- 2) kasutatud ravimi või ravimsööda nimetus ja manustatud kogus;
- 3) andmed ravimi väljastaja (veterinaararsti või apteegi) kohta;
- 4) ravimi manustamise kuupäev ja andmed manustaja kohta;
- 5) veterinaararsti etteantud manustamisviis ja raviskeem;
- 6) määratud keeluaeg.

Loomapidaja võib arvestust pidada kirjalikult või elektroonselt.

Põllumajanduslooma müügi või mõnel muul viisil võõrandamise korral keeluaega kehtides on loomapidaja kohustatud edastama keeluaajaga seonduvad andmed uuele loomapidajale.

Seoses suure nakkushaiguste ohuga ja levimise vältimisega, on kõik seakasvatavad kohustatud enda poolt rakendatavate bioohutusmeetmete ja abinõude kohta koostama kirjaliku bioohutuskava. Bioohutuskava on vabas vormis koostatud kirjalik dokument, kus on loomapidaja poolt lühidalt kirjeldatud kõik loomakasvatushoones loomade pidamisega seotud tegevused. Tegevuste kirjeldamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata neile abinõudele, mille rakendamise esmane eesmärk on tõkestada sigade Aafrika katku pääsu ettevõttesse.

Taudi levikut tõkestavate tegevuste hulgas tuleb selles dokumendis kirjeldada kõiki farmis rakendatavad hügieenimeetmed (näiteks: farmi puhastamine ja deso sh desobarjäärid, desomattide/-vannide asukohad, kasutatavad lahused, lahuste kasutamise kord; ettevõtte sisekorruga kehtestatud ettevaatusabinõud, nagu näiteks nõuded töötajatele seoses tööriiete, jalanõude, kaasavõetud toidu, koduste sigade pidamise keelu, jahindusega tegelemise vmt), kirjeldatakse tegevusi, mis on seotud ettevõttesse uute loomade sissetoomise ja teise ehitisse või ettevõttesse paigutamise (kas ja missugused eelnevad uuringud, loomade

saatedokumendid, paigutamine farmis ja loomade arvestus), sigade prakeerimise ja surevuse registreerimine, plaan näriliste- ja putukatõrjeks, sõnniku ja allapanu äraveo korraldamine, kõrvaliste isikute/veovahendite pääsu tõkestamine, nende liikumise korraldus territooriumil ja külaliste registreerimine, jäätmete ja korjuste eemaldamine ning korjuste kõrvaldamise koht jmt.

Ärilisel eesmärgil tegutsevate ettevõtetele, peab iga bioohutuskavas kirjeldatud tegevuse juures olema ka kindlaks määratud isik, kes konkreetsetes ehitises vastutab antud tegevuse nõuetekohase elluviimise eest.

Bioohutuskavas kirjeldatud tegevuste tegelik teostamine registreeritakse kirjalikult.

Arvestades asjaolu, et SAKi puhangute oht Eestis on jätkuvalt väga kõrge ja uute puhangute teket võib pidada tõenäoliseks, siis ärilisel eesmärgil tegutseva ettevõtete bioohutuskava üheks osaks peaks kindlasti olema ka ettevõtte tegutsemiskava juhuks, kui taud peaks puhkema. Minimaalselt peab see sisaldama ettevõtte territooriumi ja loomade pidamiseks kasutatava ehitise plaani/eskiisi/skeemi, kus on märgitud loomade paiknemine, olemasolevad ligipääsud ja liikumisteed nii inimestele kui tehnikale, kohad söötade ja allapanu hoiustamiseks ning sõnniku ladestamiseks. Samuti peaks olema olemas kirjeldus loomapidaja käsutuses olevatest ressurssidest, mida saaks taudi puhkemisel selle likvideerimiseks koheselt rakendada (olemasolev tehnika ja tööjõud jmt).

Bioohutuskava olemasolu ja selle alusel rakendatud meetmete teostamise registreerimist kontrollib Veterinaar- ja Toiduamet oma tavapärase ametlike kontrollide teostamise käigus.

Kui siga viiakse tapamajja, tuleb lüüa nõelhaamriga sea kintsu piirkonda selle ehitise number, kust loom tapamajja saadetakse. See kehtib nii sel juhul, kui siga viiakse tapale ehitisest, kust ta sündis, kui ka ehitisest, kuhu ta liikunud oli. Selline märgistamine tuleb läbi viia vahetult enne sigade veovahendile laadimist.

Seega kui siga läheb tapamajja ehitisest, kus ta sündis, siis peab ta olema märgistatud kintsu piirkonda löödud ehitise numbriga, kus ta sündis (ja kust ta ühtlasi tapale saadetakse), ning kui siga viiakse tapamajja ehitisest, kus ta sündinud ei ole, siis peab tal olema märgistus tätoveeringu või kõrvamärgi näol selle ehitise kohta, kus ta sündis, ning lisaks kintsu piirkonda peab olema täiendavalt löödud selle ehitise number, kust ta tapale saadetakse.

Hukkunud või hädatapetud sigade korjused, kohapeal oma tarbeks tapetud sigadelt saadud ja inim- ega lemmikloomatoiduks mittekasutatavad osad ja muud loomsed kõrvalsaadused tuleb farmis hoida eraldi ja suletult ning lekkekindlates tingimustes. Loomseid kõrvalsaadusi tuleb ladustada farmist väljaviimiseni eraldi loomadest ja söödast ning selliselt, et sellele puudub juurdepääs nii kodu- kui metsloomadel, lindudel ja närilistel.

Loomsed kõrvalsaadused tuleb saata ettevõttesse, mis tegutseb tegevusloa või majandustegevusteatise alusel vastava kategooria loomsete kõrvalsaaduste käitlemise või kasutamise (sihtettevõttesse). Selleks tuleb kokku leppida loomakorjuse äraveo aeg [ASga Vireen](#), esmakordsel teenuse kasutamisel sõlmida leping ja/või loobuda lepingust ning iga kord kirjutada garantiikiri, täita [saateleht](#), vormistada looma hukkimine loomade registris (2018. aasta lõpu seisuga vana e-PRIA rakenduses) ning esitada [põllumajandusloomad korjuse utiliseerimise](#) taotlus uue e-PRIA rakenduse kaudu. Hukkunud loomade saatelehtede autojuhi allkirjaga koopiaid tuleks karjaarvestuse osana alles hoida kaks aastat.

Kui siga viiakse tapamajja, tuleb vahetult enne looma veovahendile laadimist lüüa tema vasaku kintsu piirkonda nõelhaamriga selle ehitise number, kust ta tapale saadetakse.

Saadetava seapartii kohta tuleb koostada [loomapidaja toiduahela alane teatis](#).

PRIAle peab looma viimisest tapamajja teatama 7 päeva jooksul. Kui loom läks tapamajja esmaspäeval, siis info peab PRIAsse jõudma kindlasti hiljemalt järgneval pühapäeval. Toiduohutuse alasete teatiste koopiaid tuleks ettevõttes säilitada karjaarvestuse osana kolm aastat.

Farmist väljaviimisel peab nendega vedajale kaasa andma kaubadokumendi, kus on kirjas loomsete kõrvalsaaduste kategooria tähis, materjali kogus ning andmed farmi, loomsete kõrvalsaaduste vedaja ja sihtettevõtte kohta (nimi, aadress, tunnustamise või teavitamise number).

Loomapidaja peab pidama arvestust farmis tekkinud loomsete kõrvalsaaduste kohta (sealhulgas kõrvaldamisele saadetud kogus, farmist väljaviimise kuupäev, vedaja ja sihtettevõtte andmed) või säilitama loomsete kõrvalsaadustega kaasaantud kaubadokumentide koopiaid.

Arvestus või kaubadokumentide koopiaid peavad olema olemas ja esitatavad vähemalt kahe aasta kohta.

Soovitav on tutvuda VTA kodulehel oleva [infoga](#) seapidajatele.